

Representantforslag om lavere vann- og avløpsgebyrer

– Høringsinnspill fra RIF - Rådgivende Ingeniørers Forening

Totalberedskapskommisjonen har understreket hvor avgjørende tilgangen til trygt drikkevann og robuste avløpssystemer er for oss alle, og det er viktig at vi forvalter denne infrastrukturen på en best mulig måte tilpasset samfunnets behov. Klimaendringer og økt forekomst av ekstremvær gjør dette mer aktuelt enn på lenge.

Med dette som bakteppe støttes Høyres forslag om en vannreform, og RIF mener at arbeid med både finansiering, samarbeid og organisering bør inkluderes i mandatet for en slik reform. Reformen må utrede behovet for statlige insentiv- og støtteordninger for å kunne hjelpe kommunene med de formidable oppgavene som nå er på trappene, herunder statlige investeringstilskudd og rentekompensasjon for rehabilitering og bygging av vann- og avløpsløsninger.

Etterslepet på vedlikehold er på hele 250 milliarder kroner, og vi har store lekkasjer i vannledningene. Hvis vi ikke tar grep nå, vil gebyrene øke drastisk, kvaliteten på tjenestene svekkes, og vi risikerer at samfunnskritisk infrastruktur bryter sammen.

Sterk økning i forventninger og krav til vann- og avløpstjenestene

De senere årene har det kommet store endringer i rammebetingelser og nye problemstillinger for området, og behovet for reinvesteringer knytter seg ikke lenger primært til å stoppe forfallet på infrastrukturen. Av allerede kjente utfordringer nevnes:

- Nye rammebetingelser og reguleringer: Håndheving av sekundærrensekravet i forurensingsforskriften, EUs nye avløpsdirektiv som nå er vedtatt, i tillegg til ny revidert drikkevannsforskrift med bl.a. nye krav til lekkasjeandel knyttet til vannforsyning.
- Ett nytt trusselbilde som aktualiserer behovet for beskyttelse både av den fysiske infrastrukturen og cybersikkerhet.
- En kompetanse- og kapasitetsutfordring i vannbransjen for å løse oppgavene i årene og tiårene fremover.
- Kraftigere regn og mer ekstremvær fører til store utfordringer med overvann. Skadene fra overvann koster allerede samfunnet flere milliarder kroner hvert år, og kostnadene kan bli opp mot 100 milliarder kroner de neste 40 årene hvis vi ikke tar grep.

Dette, i tillegg til det enorme vedlikeholdsetterslepet, viser at vi trenger et nasjonalt løft for å begrense kostnadene og belastningen på innbyggerne i årene fremover. RIF mener det er avgjørende at staten bidrar med ressurser, både gjennom insentiver til interkommunalt samarbeid og tiltak for å øke anskaffelseskompetansen i kommunene:

RIF sine anbefalinger

- 1) Det bør vurderes muligheter for større organisatoriske enheter som f.eks. «vannregioner», hvor man ser infrastrukturbehov i et mer helhetlig perspektiv. Samarbeid gjennom etablering av større og mer profesjonelle VA-organisasjoner, med solide fagmiljøer som evner å forvalte midlene på en god måte. Fagmiljøer etableres og samles på tvers av kommunegrenser, samtidig som infrastrukturen eies og driftes lokalt. Man kan også se på muligheter for full integrering, hvor både kompetanse og infrastruktur kobles fysisk sammen over kommunegrenser.

Myndighetene må her stille tydeligere krav til samarbeid, kombinert med økonomiske insentiver som belønner kommuner som går sammen der det er hensiktsmessig. Et godt eksempel er

Grenland, der Skien, Porsgrunn og Bamble [vurderer et felles renseanlegg](#) for sine 100 000 innbyggere. Dette vil bli langt billigere enn om hver kommune bygger sitt eget anlegg.

I forlengelsen av dette må man også forsterke kommunenes arbeid med klimatilpasning, inkludert styrking av Klimasatsordningen og nye tilskudd til klimatilpasningstiltak på tvers av nedbørfelt.

- 2) RIF mener at selvkostmodellen har tjent Norges innbyggere godt i et historisk perspektiv, men at den har noen klare svakheter.
 - a. Bruk av reell rente til fordel for kalkylerente vil fjerne en betydelig usikkerhet knyttet til mulig underfinansiering gjennom gebyrene ved at kommunene kan kreve inn de faktiske kostnadene som påløper ved betjening av lån. Dette vil være et fremskritt.
 - b. Økte avskrivningstider vil på kort og mellomlang sikt gi lavere gebyrer, men det er viktig å være klar over at dette over livsløpet til investeringen vil bli vesentlig dyrere for abonnentene. RIF mener derfor at økte avskrivningstider ikke vil gi den håndsrekningene til kommunene som de trenger på lengre sikt, det sender heller regningen til fremtidige generasjoner.
 - c. Det er per i dag begrenset anledning i selvkostregelverket for å kunne gebyrlegge kostnader knyttet til klimatilpasning og overvannshåndtering. Enten bør et eget overvannsgebyr innføres innenfor selvkost, eller så må økte kostnader for klimatilpasning dekkes av avløpsgebyret.
- 3) RIF mener at insentiv- og støtteordninger bør vurderes, da store investeringer med bakgrunn i nytt regelverk kan komme til å spise av midler for nødvendige reinvesteringer i ledningsnettet. Insentiv- og støtteordninger kan sørge for at sektoren, i en overgangsfase til nytt regelverk er implementert, kan ivareta også de øvrige drifts- og vedlikeholdsoppgavene som skal til.
- 4) Det må legges en plan for gjennomføring slik at det sikres nødvendig kompetanse. Som forslagsstillerne påpeker, er dagens fornyelsestakt på 0,6 prosent årlig uholdbar – det vil ta 150 år å fornye hele ledningsnettet. Det er ikke bare investeringsmidler som er et knapphetsgode, det gjelder også tilgangen til kompetanse for å planlegge, prosjektere og bygge infrastrukturen. Det bør derfor legges opp til en planmessig gjennomføring av investeringene som sørger for at de investeringene som vil gi størst nytte for færrest gebyrkroner prioriteres. Myndighetene må også gi VA-sektoren realistiske tidsfrister for å få gjennomført myndighetskrav, basert på en prioritert rekkefølge.

Avslutningsvis oppfordrer RIF myndighetene om å styrke beredskapen, ved å følge Totalberedskapskommisjonens anbefalinger om å styrke koordineringen mellom myndigheter, leverandører og brukere, og gjøre drikkevannsberedskap til en nasjonal prioritet.

RIF sine medlemsfirmaer står klare til å bidra med fagkunnskap for å sikre trygge og bærekraftige vann- og avløpsløsninger for fremtiden.